

4° ter isto delo, pa „litteris Glagoliticis. Ibid. 1562. 4°. NB. Titulus mutilus!“ (Po knjižniškem katalogu.) Isto velja za delo: „Edni kratki . . . nauči, najpotrebnej . . . artikuli . . . stare prave Vere Kristianske . . . skroz Antona Dalmatina istlmačeni . . .“ (Naslov sem si zabeležil le izpiskoma.) — Anton Dalmatin sploh ni zastopan v Simoničevi bibliografiji, morda zato ne, ker je pravzaprav Hrvat; vendar bi bilo umestno, tudi njemu dati prostora poleg naših protestantov, ker tedaj pač niso bile merodajne današnje jezikovne meje. — Tudi onadva Trubarjeva spisa sta izostala najbrž zato, ker sta pisana v hrvaščini in celo z glagolico, ozir. cirilico. — Komur nanese prilika, naj si ogleda te knjige v Berlinu in naj pojasni njih literarno ozadje; jaz sem tedaj (l. 1904.) te podatke pobral le ob potu k drugim študijam.

Dr. Jos. Tominšek.

Hrvatsko Kolo. Naučno-književni i umjetnički zbornik. Knjiga I: 1905. Izdala Matica Hrvatska. U Zagrebu 1905.

V predgovoru nas obvešča odbor Matice Hrvatske, da je „Hrv. Kolo“ „idejni nastavak“ nekdanjemu Kolu Matice Ilirske, a izdala ga je zato, ker hoče ž njim kakor tako nadomestiti „Vienac“, češ, da tega lista Matica ni mogla podpirati brez škode za redna svoja izdanja. — Nekoliko pač tudi odtod izvira nasprotstvo „mladih“ in „Savremenika“ proti „Kolu“ in Matici; kajti zamerili so Matici njeno postopanje napram „Viencu“ (gl. Savremenik, god. I., knj. II., svez. 1/2, str. 140). — Mi stojimo kot mirni motrilci ob strani tega razpora, ki ga sicer obžalujemo kot takega, ki pa je dobro došel, ker sili obe stranki, da napenjata svoje moči: „Savremenik“ je prav dobra revija, „Glas Matice Hrv.“ je prinašal tudi jedrnate članke in „Kolo“ tudi ni na celini „veoma slabo“.

Natančne presoje vseh sestavkov v „Kolu“ na tem mestu pač nihče ne pričakuje; le obris moremo podati o knjigi, ki jo diči trinajst bolj ali manj uspešnih slik (najboljši se mi zdita Medovičeva „Madona“ in Crnčičeva „Mlada Istranka“). — Literarnih prispevkov je 25, najrazličnejše vsebine in različne vrednosti. V zadnjem oziru je seveda vsaka cena relativna. Za svojo osebo sem črpal največ dobička in naslade iz „Pogleda na razvoj hrvatske umetnosti v moji dobi“, ki ga je po svojih zapiskih spisal znani, v raznih ozirih prvi hrvaški estetik J. Kršnjavi (str. 215. do 308.). Ti spomini, pisani spretno in s krepko individualnostjo, odrivajoč vse, kar ji zavira pot, so pravcata zgodovina hrvaške umetnosti (posebno kiparstva); opremljene so s toliko anekdotami, da jih kar ne moremo deti iz rok. Prevažna je tale izjava pisatelja, ki je mnogo, mnogo izkusil (str. 255.): „Mene je nekoč silno veselilo homerično stanje našega naroda, ponosio sam se s tim, da imademo još naših rapsoda; da skute naših seljakinja izgledaju kao starogrčka odijela na arkaističnim kipovima i slikama; da naša tamburica zuji kao grčka kythara i da naš narod još na staro grčki način pjeva. Proučavanje narodnoga kućnoga obrta vodilo me je na proučavanje narodno gospodarstvenih pitanja, pa se moja radost s homeričnoga stanja našega naroda pretvorila u žalost, što smo zaostali tako, da u nas još izgleda mnogo toga, kako je kod velikih naroda izgledalo prije tisuće i tisuće godina.“ — Takisto zanimive so „Mile uspomene“ Vj. Klaića izza njegovega urejevanja „Vienca“; škoda, da jih ni več. — Važen lit.-hist. prispevek je Milčetičev „Nikola Tommaseo“; dr. Čuka je spisal „Spomen biskupa J. J. Strossmayera“.

Izmed beletristnih sestavkov je Vj. Novakov „Iz velegradskoga podzemlja“ dovršena, pretresljiva slika; v isto vrsto stavim Viktorije Risakovičeve povest o ciganski Marti. — Tomičeva „Paka ljubav“ predstavlja perverznega kavalirja, ki ljubi tujo zakonsko ženo le tako dolgo, dokler ne obvdovi. — Kuzmaničeva

drama „Zulumčar“ je spreten posnetek iz bosanskega življenja; dr. Zaharjeva novela „Babina vaza“ je nedolžna sentimentalna stvarca, a Draženović je spisal štiri realistične prizorčiče brez posebne veljave. Živa povest je Hranilovičeva „Angjin božič“; tu je zabeležena prislovica: „Vlah tri Kranjce“ (namreč ocigani). Dokaj dobro je opisal Ritig „Moje kumovanje“.

Na koncu „Kola“ je troje razprav, ki zasledujejo isti namen: seznaniti Matične bralce s sodobnim stanjem jugoslovanskih slovstev; pogrešamo le poročila o bolgarski književnosti. Imamo pa „Osvrt na hrvatsku beletristiku od god. 1900 do najnovjšega vremena“ (Jovan Hranilović), „Ocrtnajnovije slovenske književnosti“ (dr. Fran Ilešič) ter „Mlada srpska poezija i pripovetka“ (Jovan Skerlić). Vsi trije pisatelji omenjajo v uvodnih besedah, v kak namen so bili najeti, in pribijajo težkoče, Skerlić pa je tudi bistro opozoril na dva pota, ki sta bila pisateljem pri zasnovi njih prispevkov odprta, češ (str. 429.): „ili biti sasvim potpun, dati sva imena, pomenuti sve knjige, ustupiti prevagu bibliografiji, ili se ograničiti na ono, što je najvažnije, najtipičnije...“, truditi se, da se čitaocu, koji nije mnogo upoznat sa savremenim (srpskim) piscima, dade onaj utisak, koji ima jedan obrazovan i dobro obavešten Srbin, kada dobro razume dela svoje narodne književnosti. Ja sam se držao toga drugoga puta“. — Mislim, da je prav storil, ubravši to pot; njegova gladka razprava je baš do prave mere poučna. Na isti način je zasnovan Hranilovičev obširnejši in zelo poučni „osvrt“. — Drugače je zgrajen Ilešičev „ocrt“, njegov namen je očitno popolnost; zato je njegov članek brezdvomno najtemeljitejši. Prav zato pa bi ta članek pač bil dobro došel nam Slovencem, ker nam nudi nekako kroniko slovstvenega gibanja v zadnjih letih, a hrvaškemu občinstvu bi bilo z „essaysko obćenitostjo“, ki se zdi pisatelju za njegov slučaj neumestna, brezdvomno bolj in najbolj ustrezno. Kajti treba je pomisliti, da tisti, ki jih imenujemo občinstvo, med Hrvati ne vedo o slovenskem slovstvu naprosto nič; občinstvo pa se ne pridobiva s „studijami“ in zbirkami, ampak s sirenskimi glasovi zapeljivo pisanih essayjev. Zato je dr. Ilešič najbrž pač ugodil baš tistim Hrvatom, na katere izrečno ni računal, namreč onim, „koi bi htjeli popuniti svoje literarno-historijske misli ili studije“ (str. 375.), torej v prvi vrsti maloštevilnim literatom, nikakor pa ne „onima, koji bi željeli čitati našu literaturu“, ki jim je pravzaprav hotel postreči. Na pravem mestu bi njegovo točno in lepo poročilo učinkovalo vse drugače. — Dodatek tem trem spisom je Cherubina Segvića „Geneza najnovijih pojava u hrvatskoj književnosti“, zanimiva študija, postavljena na široko podlago, a oslABLJENA proti koncu; tendenca se ji spozna n. pr. iz izreka na strani 450.: „Dočim se zanemarjajo stara dela, ne ustvarja novi naraščaj ničesar, za kar bi se narod ogrel, kar bi narod zgrabil, s čimer bi ugodil neodoljivim potrebam svoje duše; zato se moramo bati za bodočnost.“

Dr. Jos. Tominšek.

Zbornik za narodni život i običaje južnih Slovena. (Na svijet izdaje Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti), knjiga XI., svezak I. Urednik dr. Drag. Boranić (Zagreb 1906). — Iz bogate vsebine te knjige, ki nam kaže v daljših in krajših spisih običaje in narodno življenje v raznih krajih Hrvaške, Slavonije, Dalmacije, Črne gore itd., naj posebe iztaknem na prvem mestu stoječo razpravo plovovite pisateljice Jelice Belović-Bernadzikowske o „Vezilački umjetnosti u Hrvata i Srba“. Pri nas se še ni našla ženska, ki bi malo več pažnje obrnila na bistvo narodnega vezenja, oziroma ki bi nam pokazala, koliko narodnih motivov se je kje očuvalo v ženskih ročnih delih preprostega naroda. Zgled Jelice Belovičeve bo to delo olajšal.

Fr.